

- och »karaktärsstörning» hos flyktingar med traumatisk bakgrund
- Kännedom om betydelsen av psykosociala faktorer för symtombelastning, såsom autonomiförlust, livskriser och brist på upplevelse av mening och sammanhang
 - Kännedom om enkla psykoterapeutiska principer såsom avtraumatisering, normalisering, motöverföring och traumaspecifik överföring
 - Kännedom om farmakologisk behandling av posttraumatiskt stressyndrom, antidepressivas effekt och risken för att utveckla beroende av bensodiazepiner och opiater.

Förträfflig grundbok

I boken »Möten i världen» är alla dessa aspekter belysta på lättbegriplig svenska. Denna bok är en stor och viktig satsning i arbetet att underlätta en riktig integration av flyktingar i Sverige, med bevarad respekt för individens särart och autonomi. Det är en förträfflig grundbok med bra »läsa-vidare»-tips, både på nybörjarnivå och för den ambitiösa, men även en uppslagsbok att vända sig till vid nya och ovana situationer.

Att skriva en text som fyller vetenskapliga krav på redovisning av de olika heterogena kunskapsbaser som behövs i mötet med flyktingar och invandrare samtidigt som den fyller kraven på att vara lättläst för den oiniterade är en stor pedagogisk utmaning.

Alltför välredigerat

Nackdelen med ambitionen är att texten är så välredigerad och läroboksmässig att det för mig kan kännas som att det finns för lite »friktion» i formuleringarna. Risken med detta är att läsaren kan gå miste om de djupare innebörder och vetenskapliga problemställningar som döljer sig i texten.

För min personliga del vill jag framhålla att jag länge har varit kritisk till transkulturella aspekter på bemötande av flyktingar, eftersom de flyktingar som vanligtvis blir aktuella inom sjukvården antingen lider av vanliga sjukdomar eller också är traumatiserade. Min behållning av boken har varit en ökad förståelse av den betydelse som kulturen kan ha för en marginaliserad och socialt utsatt individ, och även en ökad insikt i flyktingars levnadsvillkor i dagens Sverige. •

Fascinerande inblick i autistiskt tänkande

Gunilla Gerland. **En riktig människa.** 254 sidor. Stockholm: Bokförlaget Cura, 1996. Pris ca 270 kr. ISBN 91-972641-0-5.

Susanne Schäfer. **Stjärnor, linser och äpplen. Att leva med autism.** 152 sidor. Stockholm: Bokförlaget Cura, 1996. Pris ca 250 kr. ISBN 91-972641-0-5.

Recensent: överläkare Tore Duvner, barnhabiliteringen, Danderyds sjukhus, Stockholm.

Förståelsen av vad autistiska störningar innebär av annorlunda perception och tänkande har ökat snabbt under de senaste åren. Flera kompletterande hypoteser har skapats om vad som är den centrala problematiken; brister i att uppfatta sammanhang, i att förstå avsikten bakom människors handlingar, och i att kunna sätta sig in i en annans perspektiv.

För att förstå något så komplicerat som mänskligt beteende behöver vi dessa tankemodeller av vad som är det gemensamma och typiska vid en avvikelser som autism. Samtidigt blir det med nödvändighet en förenkling.

Kriterierna för autistisk störning rör brister i förmågan till samspel, ömsesidigheten i relationer samt bristande anpassningsförmåga och flexibilitet, med rutinbundenhet,

tvångsmässighet och smala, begränsade intressen som följd.

»En riktig människa»

Två kvinnor med stor verbal begåvning men med omisskännlig autistisk problematik har nyligen var för sig skrivit om sin uppväxt och sitt vuxenliv.

Gunilla Gerland berättar i sin bok »En riktig människa» om sin kamp för att förstå tillvarons alla sammanhang, förstå människors handlingar, försöka bli »en riktig människa» och vara som de andra. Hon berättar om sin barndom och uppväxt med en självreflekterande förmåga, som man kanske inte tilltror en person med en autistisk störning.

Speciellt för författaren är att hon är så verbalt välbegåvad, trots att hon kan beskriva sina svårigheter med språket, sin konkreta tolkning av vad som sägs. Hon beskriver sina annorlunda sinnesupplevelser, sin beröringsöverkänslighet – hur smärtsamt det var att duscha, t ex. Hon berättar om sin ljudöverkänslighet – hur skolkamrater fann på att plåga henne med plötsliga ljud. Känslor i mun och tänder gav ett tvingande behov att bita.

Många situationer speglar barnets oförståelse av det speciella med relationer till människor: »Jag förstod inte att jag borde älska dem.» »Jag visste inte att det var meningen att man skulle få tröst av andra.»

Hennes uppväxt komplicerades av en dålig familjesituation. Som ung sökte hon finna sig själv via droger och självdestruktivitet innan hon som vuxen fick diagnosen autistisk

störning och fick hjälp till insikt om sina svårigheter.

»Stjärnor, linser och äpplen»

Titeln på Susanne Schäfers bok »Stjärnor linser och äpplen» syftar på Susannes dragning till allt som är runt och till regelbundna sammanhang som stjärnhimlen. Hon blev expert på astronomi redan som barn och valde som yrke att kontrollera kvaliteten på optiska linser.

Boken bygger på hennes egna och moderns dagboksanteckningar från barndomen. Den skildrar också hennes vuxenliv, hur hon som vuxen får diagnosen autism samt hennes sätt att finna ett livsrum för sig. Hon är ett mycket udda barn, som lider av att vara med andra barn. Hon förstår inte hur andra tänker eller vad de vill av henne, och ingen förstår varför Susanne ständigt sätter sig till motvärm och får vredesutbrott. Som vuxen läser hon en bok om autism och upplever förskräckt att det är en ren beskrivning av henne själv. Hon har alltid upplevt sig komma från en annan planet – vara alltför annorlunda – och funderar nu kring hur det kan vara att ha en »theory of mind» som det talas om i boken.

Hennes utanförskap markeras i hur hon använder sig av pronomen. Hon talar om sin mor som mamman i bestämd form, och om Susanne.

Lärorika och spännande böcker

Bägge böckerna är fascinerande läsning för envar och rena läroböcker för alla som kommer i kontakt med personer med någon form av autistisk problematik, med svårbegripliga vredesutbrott, kompromisslös envishet, tvångsmässighet och andra udda beteenden. •

Kvinnoporträtt i text och bild

Björn Rosendal. **Bara kvinnor.** 58 sidor. Stockholm: Carlsson Bokförlag, 1996. ISBN 91-7203-071-2.

I text och teckningar ger författaren, konstnären och läkaren Björn Rosendal kärleksfulla porträtt av kvinnan som bärare av livet. Boken är tänkt som ett bidrag till kvinnodebatten. •